

Bárányos Károly földművelésügyi miniszter esete a munkásvadászokkal ^[1]

Az itt közölt, minisztertanács elé terjesztett kinevezési javaslat az 1945–1948 közötti koalíciós korszak állami személyzeti politikájának egy rendhagyó dokumentuma. A számos – elsősorban a politikai rátermettség szerint szelektáló – kinevezési javaslat között ritka az olyan előterjesztés, amelyben a kisgazdapárti miniszterek hangot mernek adni ellenvetésüknek a munkáspárti jelöltek szakmai hozzá nem értése miatt.

Bevezetés

Sokan úgy vélik, hogy a minisztertanács üléseiről - közöttük az 1945-1948 közötti koalíciós korszak kormányainak üléseiről - felvett jegyzőkönyvek túlnyomórészt érdektelenek és unalmasak. Szerintük a miniszterek, néhány kivételtől eltekintve, csupa lényegtelen dologról, főként személyi ügyekről, kiküldetésekről, gépkocsi-beszerzésekről stb. tárgyaltak. Kétségtelenül van ebben a megállapításban némi igazság. Ha azonban egy kicsit alaposabban megvizsgálunk egy-egy jegyzőkönyvet, vagy egy-egy előterjesztést, hamar észrevesszük, hogy sokszor a leglényegtelenebbnek tűnő javaslat is képes felidézni a kor *szellemét*, képmutató légkörét, a pártok közötti rivalizálást, vagy éppen az előterjesztő miniszter egyéniségét: igényességét vagy igénytelenségét.

A miniszterek természetesen nem önszorgalomból terjesztették sorozatosan a minisztertanács elé a különböző kinevezési javaslatokat. Az államháztartás egyensúlyának megtartását, valamint a mindenkor hatalom számára fontos állami személyzeti politika kézbe tartását célzó törvények és rendeletek intézkedtek úgy, hogy bizonyos személyi kérdésekben csak a minisztertanács, sőt, csak az államfő dönthet. 1945 után az ilyen jellegű ügyek száma valóban a sokszorosára növekedett. Ennek elsősorban az volt az oka, hogy pótolni kellett a katonai szolgálatot teljesítő, hadifogságban levő, vagy Nyugatra menekült tisztviselőket, illetve az igazolási eljárás során eltávolítottakat. Szerencsés esetben, az így megüresedett álláshelyeket hivatalon belüli, soron kívüli előléptetéssel lehetett betölteni, de ehhez is a minisztertanács hozzájárulása kellett. A miniszterek azonban nagy számban javasoltak - elsősorban saját pártjuk szimpatizánsai közül - olyanokat, akik korábban sohasem dolgoztak a közigazgatásban, és ha a jogszabályok által előírt iskolai végzettséggel rendelkeztek is, közigazgatási ismeretekkel, gyakorlattal és szakvizsgával nem. A legkényesebb - olykor kifejezetten kínos - esetek azonban azok voltak, amikor a javaslatba hozott személy az előírt iskolai végzettséggel sem rendelkezett, és így a kinevezése mögötti politikai szándék még nyilvánvalóbbá vált.

A minisztertanács e vonatkozásban meglehetősen fairuzeus magatartást tanúsított, és kettős mércével mért. A baloldali pártok képviselői - mindenekelőtt a kommunista és a szociáldemokrata miniszterek - azonnal vétőt emeltek, ha a parasztpárti kultuszminiszter vagy a kisgazdapárti külügyminiszter valamely kiválóan felkészült értelmiségit javasolt (pl. Cs. Szabó Lászlót, Gogolák Lajost vagy Deér Józsefet) egy-egy posztra, ha az illető múltbeli magatartásában vagy az új demokráciával szembeni elkötözöttségében a legcsekélyebb kifogásolni való is felmerült. Ugyanakkor a kisgazda miniszterek többnyire hallgatásba burkolóztak, ha a két munkáspárt - a maga szegényes kéder-állományának tagjait javasolva - még oly képtelen javaslatokat is tett. Sőt, ami ennél is megalázóbb volt: magukat a kisgazda minisztereket hozták olyan helyzetbe, hogy ilyen javaslatokat előterjesszenek.

A kényszeredett egyetértés burka azonban néha mégis felfeslett. Az egyik ilyen eset a minisztertanács 1947. március 13-ai ülésén történt. Gyöngyösi János kisgazdapárti külügyminiszter javaslatot tett Dobos Istvánnak (Szakasits Árpád miniszterelnök-helyettes titkárnak) a kinevezésére, a VII. fizetési osztályba miniszteri titkárrá. A jegyzőkönyv mellett megtalálható előterjesztésből kitűnik, hogy Dobos István nem csupán a közigazgatási, illetve a külügyi szolgálatban megkövetelt szakvizsgával és szakmai gyakorlattal nem rendelkezett, de a kinevezéshez elengedhetetlen felsőfokú végzettséggel sem. Mindössze érettségije volt, és mintegy hat év magánalkalmazotti gyakorlata. Viszont 1945-től a szociáldemokrata pártközpont külügyi osztályának a munkatársa, majd 1946. május 1-jét követően Szakasits Árpád miniszterelnök-helyettes titkára volt. A miniszter - hiányos felkészültsége ellenére - kezdeményezte Dobos Istvánnak a kinevezését az igen kedvező havi juttatást biztosító pozícióba, a VII. fizetési osztályba. A külügyminiszteri előterjesztés készítője az indokláshoz magyarázatul és a nagyobb nyomtaték kedvéért, szükségesnek tartotta hozzátenni: *Egyébként Dobos István felvétele a külügyi szolgálatba Szakasits Árpád miniszterelnök-helyettes kifejezett kívánsága. A minisztertanács ülésén a szociáldemokrata Ries István igazságügyminiszter a pártbefolyásolásra történt ilyen nyers utalást nem hagyhatta szó nélkül. Meg kell állapítani - mondta -, hogy az előterjesztés készítője nagyon különös kifejezéseket használ. Kéri, hogy ellene erős vizsgálatot indítson a külügyminiszter. Meg kell, hogy mondja, hogy úgy a pártjában, mint benne, erős felháborodást okozott ez az előterjesztés, mert úgy néz ki teljesen, hogy Szakasits miniszterelnök-helyettes terrorjára kénytelen az előterjesztést megtenni.* A külügyminiszter azonban nem visszakozott: az előterjesztésért ő a felelős - hangsúlyozta -, és vállalja is a felelősséget. Azért tartotta szükségesnek belevenni, hogy Szakasits miniszterelnök-helyettes kifejezett kívánságára történik, mert erős ostromnak van kitéve a kinevezéseknél. A pénzügyminiszter a legnagyobb nehézségeket csinálja, visszautasítja javaslatait, s ő nem tud hivatalában senkit se előléptetni. Szakasits miniszterelnök-helyettesnek van ahhoz is joga, hogy ezt kifejezetten kívánja. A már-már elfajuló, és személyeskedésbe torkolló vitának az elnöklő Nagy Ferenc miniszterelnöknek a közbelépése vetett véget: *Nem szokta meg a minisztertanácson az ilyen erős hangot és kéri a vita befejezését.* A kinevezéssel kapcsolatos érdemi kérdésekhez az ülésen senki nem szólt hozzá, a minisztertanács Dobos István kinevezéséhez ellenvetés nélkül hozzájárult.

Bárányos Károly közellátásügyi, majd földművelésügyi miniszter, aki az 1945 utáni koalíciós kormányokban - Antall József mellett - jóformán az egyetlen közigazgatási gyakorlattal rendelkező szakember volt, akinek rátermettségét, szervezőkészségét és hozzáértését még a kommunista párt részéről is elismerték, egy hasonló szituációt másképpen, mondhatni: sokkal diplomatikusabban és szellemesebben oldott meg. A fent ismertetett eset után egy hónappal, 1947. április 10-én került a minisztertanács elé Sas Árpád kinevezésére vonatkozó javaslat, miniszteri titkárrá, ugyancsak a VII. fizetési osztályba. Az alább közölt előterjesztés egyértelműen kifejezésre juttatta, hogy ezúttal is politikai jellegű kinevezésről volt szó. A jogi doktori oklevelet igénylő beosztásba kinevezendő Sas ugyanis még érettségivel sem rendelkezett. Eredetileg vasesztergályos volt, és a Szakszervezeti Tanács igazolása szerint 1925 óta a szakszervezeti mozgalom harcos tagjaként működött. *A reakció éveiben önfeláldozóan küzdött a szabad, demokratikus Magyarorszáért.* Az előterjesztés hűvös tárgyilagossággal sorolja fele azokat a jogszabályi előírásokat, amelyeknek a jelölt nem felel meg, és amely követelmények alól a minisztertanácsnak őt fel kell mentenie. Az előterjesztés, illetve Bárányos Károly - Gyöngyösi Jánossal ellentétben - politikai pártra, vagy pláne, a kinevezés érdekében közbenjáró politikusra még csak véletlenül sem tesz utalást. Az azonban, ahogyan mondanivalójába kétszer is beleszövi a *munkásvadászok* kifejezést, egyértelműen érzékelteti az újonnan feltörekvő, a régi tisztviselői kar pozícióit minden eszközzel elfoglalni akaró, sőt, annak egzisztenciális ellehetlenítésében is közreműködő, ugyanakkor annak mentalitását és habitusát igen gyorsan elsajátító új elitről alkotott lesújtó véleményét. A minisztertanács tagjait azonban ez nem zavarta, türeklenségüket nem tette próbára. Így a javaslatot észrevétel nélkül elfogadták.

Forrás

Magyar földművelésügyi miniszter
9508/1946. eln. 1.

Előterjesztés a minisztertanácshoz

I.

Sas Árpád szerződéses előadónak miniszteri titkárrá való kinevezése tárgyában. (A pénzügyminiszter úr 111 323/1946. szám alatt hozzájárult.)

II.

A 2500/1945. ME sz. rendelet 2. §-ának (3) bekezdése, valamint a 8100/1946. ME sz. rendelet 2. §-a alapján tisztelettel kérem a t. Minisztertanácsot, szíveskedjen felhatalmazást adni ahhoz, hogy Sas Árpád szerződéses előadót, aki a Földművelésügyi Minisztérium Vadászati ügyosztályán a VII. fizetési osztály 3. fokozatának megfelelő illetmények mellett teljesít szolgálatot, a minisztérium központi fogalmazási személyzetének létszámába miniszteri titkárrá, a VII. fizetési osztály 3. fokozatába, ideiglenesen kinevezhessem.

Az 1150/1945. ME számú rendelet 2. §-ának (2) bekezdése alapján tisztelettel kérem a Minisztertanácsot, szíveskedjen nevezettet a gyakorlati közigazgatási vizsga letétele alól felmenteni, mert az 1933: XVI. tc. 39. §-a (1) bekezdése szerint jogi képzéshez kötött olyan közigazgatási állásra, amely a IX. vagy annál magasabb fizetési osztályba van sorozva, csak azt lehet alkalmazni, aki az elméleti képzettségen felül a gyakorlati közigazgatási vizsgát is sikerrel letette. Minthogy pedig nevezettet a VII. fizetési osztályba szándékozom kinevezni, a felmentés megadása nélkül kinevezni nem lehetne.

Nevezett 1907-ben született, nő, egy gyermeke van, vasesztergályos volt, és a Szakszervezeti Tanács igazolása szerint 1925. óta a magyar szakszervezeti mozgalomnak harcos tagjaként működött. A reakció éveiben önfeláldozóan küzdött a szabad demokratikus Magyarországért.

A múlt évben a Földművelésügyi Minisztériumba került, ahol a Vadászati osztályon szerződéses előadóként nyert alkalmazást. Jelenleg is ott dolgozik, a munkásvadászok ügyeit intézi, a demokrácia érdekében, és a munkások megelégedésére.

Nevezettet ideiglenes jelleggel kívánom kinevezni, mert a 10 070/1945. ME sz. rendelet 7. §-ának (1) bekezdésében megkívánt - a doktori oklevelet pótló - képesítővizsgával még nem rendelkezik.

Tisztelettel kérem előterjesztésem szíves elfogadását, és megjegyzem, hogy ahhoz a pénzügyminiszter úr 111 323/1946. sz. alatt hozzájárult.

MOL XIX-A-83-a-171. sz. jegyzőkönyv 58. napirendi pontjához tartozó előterjesztés. Géppel írt, stencil eljárással sokszorosított, aláírás, illetve hitelesítés és keltezés nélküli tisztázat.

Címkék:

[Kisgazdapárt](#) ^[2]

[munkásvadászok](#) ^[3]

Kiadás: 6. évfolyam (2006) 4. szám

Forrás webcím: https://www.archivnet.hu/kuriozumok/baranyos_karoly_foldmuvelesugyi_miniszter_esete_a_munkasvadaszokkal.html

Hivatkozások

[1] https://www.archivnet.hu/kuriozumok/baranyos_karoly_foldmuvelesugyi_miniszter_esete_a_munkasvadaszokkal.html

[2] <https://www.archivnet.hu/cimkek/kisgazdapart>

[3] <https://www.archivnet.hu/cimkek/munkasvadaszok>